

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

MÓDSZERTANI ÉRTEKEZLET

a kutatási eredmények ökonomiai értékelése tárgyában

A Földművelésügyi Minisztérium Szakoktatási és Kísérletügyi Főigazgatósága a felügyelete alá tartozó agrárgazdasági és üzemszervezési kutatóintézmények és osztályok részvételével 1964. június 2-án és 3-án értekezletet tartott Szegeden, ahol a tanácskozást a Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet látta vendégül.

A technológiai kutatások értékeléséről szóló vitaindító előadást korreferátumok, majd a második napon lényegbevágó kérdéseket érintő tartalmas vita követte.

A tudományos kutatásban, mint a társadalmi munkamegosztás egyik megnyilvánulási formájában rejlő lehetőségek kiaknázására irányuló törekvés, a tudomány elevebb termelőerővé változásának igénye az utóbbi években került előtérbe. E széleskörű problémákkal kapcsolatban több kérdés merül fel, mint például az elméleti és technológiai kutatások közötti viszony, a megoldásra váró problémák fontossági rangsorolása, a kutatások szervezésével kapcsolatos koordinációs és kooperációs jellegű tevékenység fokozása, az eredmények gyakorlati alkalmazásának szorgalmazása, s mindezzel kapcsolatban a kutatás és a kutatási eredmények ökonomiai vizsgálata. Ez a gazdasági értékelő tevékenység kétirányú lehet: az egész kutatási tevékenységre vonatkozó és egyes kutatásokkal kapcsolatos.

Az első esetben a kutatásra fordított közvetlen és közvetett ráfordítások és a kutatási eredmények alkalmazásából származó többlettermékek mérése és viszonyítása a feladat, a második esetben a konkrét kutatási téma ráfordításait és eredményeit kell számbavenni.

Az egész kutatásra vonatkozó népgazdasági értékelés elvileg egyszerűbb, míg egyes kutatásokkal kapcsolatban a kidolgozásra felhasznált közvetlen és közvetett ráfordításokat, az alkalmazással kapcsolatban igénybe vett eszközöket és az eredményeket kell megállapítani, de ezeket módosítani kell az eredmény alkalmazásának hatására a termelés más területein bekövetkezett változások, a közvetett hatások eredményeivel.

A mezőgazdaságban mindez rendkívül

bonyolult és a következő főbb nehézségekkel terhelt:

a) Közvetlenül mérhető gyakorlati eredménye csak technológiai kutatásnak van, az azonban számos elméleti megállapításon alapszik, tehát ezek kutatási költsége is terheli. Az elméleti kutatás megállapításait viszont több alkalmazott kutatásban hasznosítják, sőt ezek száma időben változó, nem lehet tehát egyértelmű felosztási arányokat megállapítani. Többé-kevésbé megbízhatóan csak a közvetlen költségek mérhetők.

b) A kutatási eredmény általában hosszú, de egyes üzemekre nézve különböző idő alatt jut el az alkalmazásig, különböző ideig és évenként eltérő felületen van használatban, amikor újabb megoldás váltja fel. Ennek nyilvántartása megoldhatatlan, s többek között az üzemek nagy száma miatt nem is oldható meg.

c) A kutatási megállapítás üzemileg más eredménnyel jár, mert a kísérleti körülmények nem reprodukálhatók.

d) A kísérleti eredményt minden egyes esetben a helyi (üzemi, termőhelyi, évjáratú stb.) adottságokhoz alkalmazva használják, ez költség és hozam tekintetében egyaránt lényeges módosulásokat eredményezhet.

e) A kutatási eredmény alkalmazása a korábbi állapothoz mérve változást eredményez, de a változás mérete számos más tényezőtől is függ, és az évek során is különböző.

f) Alkalmazása az üzem egész gazdálkodására kihatással lehet, eszközlekkötése vagy felszabaduló eszközök használata igen sok területet érinthet, az ezeken bekövetkező változás bizonyos részét a kutatási eredmény javára vagy rovására kell írni.

g) A mezőgazdasági kutatás eredményeinek csak kisebb része általános és kiemelkedő jelentőségű, túlnyomó hányada nem tart igényt széleskörű érdeklődésre.

h) Végül, más népgazdasági ágak is érintve lehetnek.

Mindezek a nehézségek — legalább is egyelőre — lehetetlenné teszik a kutatási eredmények népgazdasági értékelését, de ha azt igen nagy apparátussal kielégítő pontossággal mégis el lehetne végezni,

csak mérsékelt és a ráfordított munkával korántsem arányos, utólagos eredményt hozna, hiszen pl. a gyakorlati alkalmazás számos, a kutatásoktól és a kutatótól független objektív és szubjektív tényezőtől függ, ezeket nem volna igazságos a kutatásra terhelni. Ezért más, egyszerűbb és hatásosabb módszert kell keresni. Erre a kutatási eredményben rejlő fajlagos kimutatása látszik alkalmasnak.

A fajlagos előny kimutatása azt jelenti, hogy normatív számításokkal — tehát átlagos viszonyokat feltételezve — kimutatják a kísérleti megállapítás alkalmazásában rejlő, termelőegységre (földterület, állat, gépegység stb.) jutó eredményt, ami ugyan konkrét üzemi viszonyok között másként mutatkozik, de az alkalmazásra vonatkozó ajánlásnak alapja lehet. Formája az, hogy a kísérleti megállapítással kapcsolatos többletráfordítások fedezéséhez milyen minimális többlettermést kell elérni, s a kísérleti eljárás adott viszonyok között mennyit valószínűsít.

Ez a munka nem agrárgazdasági, hanem a szakterületen dolgozó kutató feladatát képezi, hogy ő maga lássa tevékenységének gazdasági eredményét, realitását, alkalmazhatóságát; ezzel tevékenységét célszerűbbé, eredményesebbé tudja tenni. E feladat megoldásában természetesen agrárgazdasági kutató támogatását élvezné, amit a szakszerűség biztosítása is feltétlenül megkövetel.

A mezőgazdasági kutatás gyakran nem a gyakorlat problémáinak megoldására irányul és eredményei a gyakorlatban nem vagy csak kisebb részben alkalmazhatók. Nem az elméleti és a jövőt előkészítő kutatások kiemelkedő fontosságának lebecsüléséről van szó, de hangsúlyozni kell, hogy a gyakorlat több segítséget vár a tudományos kutatástól, — s esetenként hiába várja. Ez gyakran abból

adódik, hogy a kutatók nincsenek megfelelő kapcsolatban a termeléssel, s ökonomiai szemléletük is hiányos. A rendszeresen vezetett gazdasági értékelés ennek megerősödésére vezetne.

Ez az elsődleges értékelés természetesen nem terjed ki a közvetett üzemi hatások vizsgálatára, ezért nem tekintjük befejezettnek; befejezése csak adott viszonyai között lehetséges. Ez azonban már más, a kutatási eredmények elterjesztésével és a szaktanácsadással összefüggő feladat, illetve egyes nagy horderejű kutatási eredmények esetén önálló ökonomiai kutatási téma.

Az értekezlet az elsődleges értékeléssel kapcsolatos kérdéseket tárgyalta, és alapvető szemléleti és módszertani problémákat igyekezett tisztázni. Ilyen volt többek között az értékelés hiánya, vagyis a kutatási célkitűzésben elért és a munkafázis vagy a termelőfolyamat egészére gyakorolt hatás vizsgálata, a ráfordítások és hozamok mérési módja különös tekintettel a minőség értékelésére, valamint a pénzbeli méréshez használandó árak megválasztása, az árak minőségét kifejező szerepe. Vita tárgyát képezte az alkalmazásra javasolt mutatók rendszere. Ebben az az álláspont alakult ki, hogy a termelési ágazatnak a ráfordításokban mutatkozó sajátosságai a mértékadók, ennek megfelelően változnak az alkalmazandó mutatók. A speciális és a folyamat egészére gyakorolt hatás kimutatására különböző kifejezési formát kell választani.

Foglalkozott az értekezlet a kutatási eredmények gyakorlatba való átültetésének problémáival is, végül különböző termelési ágazatokban alkalmazandó kutatási eredmények értékelésének módszertani vizsgálatára bizottságokat hozott létre.

Fazekas Lajos — Kovács Kálmán